

Nieuwsbrief 9 BSL

Begeleiding Startende Leraren

Regio Eindhoven e.o.

Deze nieuwsbrief is bestemd voor leraren, schoolbegeleiders, coaches, schoolleiders van de deelnemende scholen van het project BSL. De nieuwsbrief is bedoeld als informatiebron en als platform voor kennisdeling. De brief wordt digitaal verspreid via de website van de ESoE en verschijnt tweemaandelijks.

Nieuwsbrief 9 blikt terug op bijeenkomst met schoolleiders en op de identity workshops die in maart plaatsvonden. In het tweede deel van “Een goed begin is het halve werk” geeft Gonny Schellings als lerarenopleider haar ideeën over begeleiding van startende leraren. De rubriek “In dialoog” bevat deze keer een samenvatting van twee onderzoeken die bij deelnemende scholen zijn uitgevoerd naar het beleid ten aanzien van de begeleiding van startende leraren en hoe deze leraren en hun coaches die begeleiding zelf ervaren.

Identity workshops

Workshop 7 cohort 1_2014, thema: ‘Het beroep van leraar’

De plannen die voortkomen uit het Platform Onderwijs 2032 en de invoering van het lerarenregister zullen zeker ook van invloed zijn op het leraarsberoep, de professie van de leraar. Hoe raken deze ontwikkelingen aan de professionele identiteit van de starter? Aan de hand van vooraf toegestuurde informatie over de onderwerpen ontspoon zich een levendige discussie, waarbij vooral opviel dat de docenten een genuanceerd beeld hadden.

Discussie over platform Onderwijs 2032

Over onderwijs 2032 is in de discussie vooral gepraat over de wijze waarop het onderwijs vorm kan krijgen in de toekomst. Het was boeiend om met elkaar te praten over of er eigenlijk nog wel sprake zou zijn van klassen; hoe aan individuele leerwensen van leerlingen tegemoet gekomen kon worden en wat dat zou betekenen voor de leraar als individu. Men was het er wel over eens dat keuzevrijheid

bij leerlingen leidt tot motivatie en dat digitalisering noodzakelijk is om anders met onderwijs om te kunnen gaan in de toekomst. Aan de andere kant kan keuzevrijheid ook weer leiden tot onzekerheid bij leerlingen. Het gesprek wees ook uit dat bepaalde concepten binnen onderwijs 2032 zoals reflectie, identiteit en gepersonaliseerd leren verdere verheldering nodig hebben.

Discussie over lerarenregister

Het lerarenregister biedt volgens velen leraren een stimulans zich te blijven professionaliseren. Zij kunnen zich niet meer permitteren zich vast te klampen aan “vaste routines”. Sommige starters meenden dit bij ervaren collega’s wel te herkennen.

Er zijn ook kritische opmerkingen gemaakt bij de dwang die er van het middel lijkt uit te gaan. Ook is opgemerkt dat voldoende tijd, faciliteiten en formatie voorwaardelijk is om te kunnen bijscholen en blijvend te leren.

Visie op de eigen toekomst

Na de discussie wilden we de verbinding leggen met de professionele identiteitsontwikkeling en vroegen we de visie op de eigen toekomst in het onderwijs. Wat de besproken implicaties voor het onderwijs nu zouden kunnen gaan inhouden voor de eigen toekomst, bleek niet zo makkelijk te verwoorden.

Bij het invullen van de professionaliseringsroute (zie hiernaast) bleken de meeste startende docenten een goed beeld van zichzelf te hebben over 5 jaar: ze willen bijvoorbeeld starten met een master of zich bekwamen in het ontwikkelen van een digitale methode. De visie op de professionalisering voor over 10 jaar of voor zelfs 20 jaar verder is veel moeilijker te verwoorden.

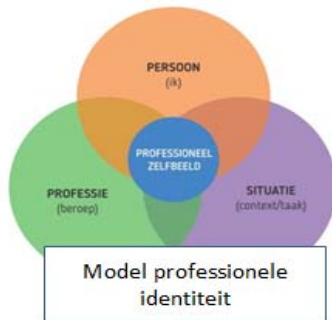
De aanzet tot de professionaliseringsroute die in de workshop gemaakt is, kan door de starters op school verder uitgewerkt worden in hun POP.

Vooruitblik op workshop 8

De laatste workshop van dit jaar heeft de vorm van gesprekken in kleine groepen met als inhoud een de professionele identiteitsontwikkeling gedurende de afgelopen twee jaren. We bespreken met elkaar de eigen professionele groei en de ontwikkelde visie op de eigen professionele identiteit. We sluiten de identity workshops gezamenlijk af en de certificaten voor dit traject worden uitgereikt.

Workshop 3, cohort 2_2015, thema 'Balans zoeken en vinden in je beroep'

Voor de starters van cohort 2_2015 stond workshop 3 in het teken van de presentatie van hun professionele zelfbeeld in deze fase van hun loopbaan. Daarbij is gebruik gemaakt van het analysemodel (zie afbeelding). De docenten lichtten toe wat voor docent ze zijn voor hun leerlingen, wat de sfeer is van de context waarin zij lesgeven en welke beroepswaarden ze van belang vinden. Ook zijn de overeenkomsten of botsingen tussen de verschillende aspecten van de professionele identiteit besproken.

De meeste docenten willen bijdragen aan de vorming van hun leerlingen, hen zo door middel van hun vak inspireren tot iets meer dan alleen het vak. Ze noemden bijvoorbeeld vormen van maatschappelijke betrokkenheid, mediawijsheid of bewust leren omgaan met gezondheid en sport.

De presentaties gaven aanleiding tot levendige gesprekken over beroepswaarden en idealen. We merkten veel enthousiasme/ bevoegenheid bij deze nieuwe generatie leraren.

Vooruitblik workshop 4

De laatste workshop van cohort 2_2015 van dit jaar, krijgt de vorm van gesprekken in kleine groepen. We inventariseren de professionele identiteitsontwikkeling en blikken vooruit op het identity traject van volgend jaar. We bespreken dan de eigen professionele groei van het afgelopen jaar, de ontwikkelde visie op de eigen professionele identiteit en we evalueren de onderdelen van de identity workshops.

Een goed begin is het halve werk¹

Gonny Schellings is lerarenopleider aan de universitaire lerarenopleiding van de Technische Universiteit Eindhoven. Zij verzorgt lessen onderwijskunde en onderzoek van onderwijs aan een gevarieerde groep studenten. Voor allen geldt dat ze in een soort van snelkookpanvorm de opleiding tot leraar doorlopen. In de opleidingsroute is er veel ruimte voor het leren op de werkplek. De studenten voeren minimaal twee stages uit op verschillende scholen. Na een één- of tweejarig traject zijn ze startbekwaam.

“Opbrengsten uit het landelijke BSL-traject kunnen zeker vertaald worden naar de lerarenopleiding ,” verwacht Gonny. Zo kan de doorgaande leerlijn te versterkt worden. Ze ziet het als haar taak studenten voor te bereiden op een beroepshouding die gericht is op blijvend professionaliseren. Dat betekent dat er niet alleen in de opleiding, maar ook in “het werkveld” aandacht moet zijn voor *de leraar als persoon* en dat reflectie op de professionele identiteit veel aandacht verdient.

Intensieve samenwerking tussen opleiding en werkveld niet alleen in de opleidingsfase, maar zeker ook in de beginfase van het leraarschap zal de doorgaande professionalisering van leraren bevorderen. Opleidingen en scholen zouden de persoonlijke professionele ontwikkeling van

¹ De ingekorte versie van is ook te lezen in het januari/ februari- nummer 2016 van Didactief

aanstaande en startende leraren als een gezamenlijke opdracht moeten gaan zien. Maatwerk is daarbij de kern. Zo kan enerzijds worden aangesloten bij de individuele ondersteuningsbehoefte en bij de mogelijkheden van de individuele (aanstaande) leraar en anderzijds bij die van de school als (toekomstig) werkveld. Erkenning van de verschillende verantwoordelijkheden van school en opleidingsinstituut en inzet van hun specifieke expertise zijn daarbij belangrijke voorwaarden. Bovendien zal intensievere samenwerking gevolgen hebben voor de organisatie van opleiden en professionaliseren.

“Het is belangrijk dat we startende leraren vanuit de opleiding een stevig fundament meegeven waarop ze verder kunnen bouwen. Startende leraren moeten zich uitgenodigd, nee zelfs uitgedaagd weten om blijvend te leren.”

Een stimulans gaat uit van meer intervisie tijdens de opleiding, is de opvatting van Gonny Schellings. Intervisie is immers gericht op een attitude die nodig is voor de lerende houding die van leraren wordt verwacht. *“Je moet tot de diepte durven af te dalen.”*

Ten aanzien van enculturatie kan de opleiding zeker ook voorbereidend werk doen. In het theoretische deel komen verschillende visies op onderwijs en onderwijsbenaderingen aan de orde. Deze worden vervolgens getoetst aan de praktijk binnen de stage. Dit kan de starter helpen om snel zijn plaats binnen een nieuwe werkplek te vinden. Gonny ziet nog andere mogelijkheden om haar studenten alvast voor te bereiden op de ingroei in de school als werkomgeving. Zo zou het starters kunnen helpen als ze voordat ze aan de slag gaan op een school op de hoogte zijn van de rechten en plichten van medewerkers uit het onderwijs, dat ze de cao kennen en ook dat ze praktisch om kunnen gaan met Magister.

Voor een goed inductiearrangement is volgens Gonny Schellings een visie op de professionele ontwikkeling van leraren een vereiste, naast een open communicatie en waardering en benutting van de inbreng van de partners die in het inductiearrangement betrokken zijn.

De tips van Gonny Schellings:

Voor schoolleiders:

- Zorg dat er een visie is op professionele ontwikkeling
- Expliciteer de visie van de school
- Zorg voor open communicatie
- Houd de werkdruk voor starters nauwlettend in het oog

Voor startende leraren:

- Wees weerbaar
- Stel je leerbaar op

Voor lerarenopleiders:

- Blijf zelf ook leren
- Blijf in contact met het werkveld door intensieve samenwerkingsverbanden en/of professionele leergemeenschappen
- Richt je opleiding ook op de weerbaarheid van docenten

Voor het BSL project

- Benut en waardeer de inbreng van alle partners die in het inductiearrangement betrokken zijn

In dialoog: De begeleiding van startende leraren.

Hieronder staat de samenvatting uit een interne rapportage verzorgd door het ESoE-FLOT project team over onderzoek naar de beginsituatie van de begeleiding(sstructuur) bij aanvang van het project BSL.

Het driejarige BSL project is erop gericht om de professionaliteit van beginnende leraren te vergoten, uitval te verminderen en een snellere ingroei in het beroep te realiseren. Het project komt mede tot stand met middelen van het MinOCW.

In de regio Eindhoven is bij de deelnemende scholen onderzoek gedaan naar het schoolbeleid van de deelnemende scholen ten aanzien van de begeleiding van starters en zijn de ervaringen van de starters en coaches met de begeleiding die ze krijgen en geven onderzocht. De resultaten van deze twee onderzoeken zijn in een rapportage samengebracht. Hier volgt een beknopte samenvatting.

In het eerste onderzoek met betrekking tot beleid zijn 10 interviews gevoerd met in totaal 19 coaches en schoolmanagers (verspreid over 13 VO-scholen). In het tweede onderzoek werd een vragenlijst verspreid onder 58 startende docenten (13 VO-scholen) en 13 coaches (9 scholen).

Uit de resultaten blijkt dat alle scholen een eigen programma en infrastructuur hebben, die al dan wel of niet geëxpliciteerd is in bijvoorbeeld draaiboeken. Aan alle vijf speerpunten uit het BSL-project (werkdrukreductie, enculturatie, professionele ontwikkeling, begeleiding bij lesgeven, structuur voor begeleiding/intervisie) wordt aandacht besteed. Starters worden binnen de mogelijkheden van het taakbeleid en in overeenstemming met hun draagkracht op de school ingezet. De helft van de starters praat met hun coach over werkdruk. Aspecten van enculturatie komen vooral ter sprake in groepsbijeenkomsten. In coachingsgesprekken, daarentegen, komt de visie/missie van de eigen school weinig aan bod. Op het moment van onderzoek (februari 2015) krijgt de helft van starters coaching met videofeedback en meer dan de helft krijgt intervisie. Naast een enthousiaste, op hun taak toegeruste, coach, zijn er bijna altijd meerdere personen betrokken bij de begeleiding van een starter. Soms is de begeleiding gekoppeld aan de gesprekscyclus, soms is de begeleiding niet ingebed in het integraal personeelsbeleid. Bij aanvang van het begeleidingsproject is het professioneel ontwikkelingsplan nog niet bekend bij de starter.

Op basis van het onderzoek komen we tot de volgende aanbevelingen. Voor elke school is het belangrijk om naast het formuleren van visie en beleid op begeleiding ook zorg te dragen voor de borging daarvan. Doel van de begeleiding zou gericht moeten zijn op “ontwikkeling van de docent” in brede zin ook na de in(tro)ductiefase. De doorgaande professionalisering waar ook ervaren collega’s aan

meedoen moet onderdeel uit gaan maken van het integraal personeelsbeleid. Bij het invoeren van het beleid is verder belangrijk stil te staan bij de gevoelens van startende collega’s die een aparte status binnen de school ervaren en van coaches die meermalen wijzen op het bewaken van

vertrouwelijkheid. De door de starters gevoelde werkdruk zit niet altijd in de precieze omvang. Met hulp van een coach kan de starter de gevoelde druk beter doorgronden. Tot slot, de vaak gehoorde uitdrukking bij het realiseren van kwalitatief goed onderwijs “the teacher matters” geldt zeker ook voor de coach: “de deskundige coach matters”.

De uitgebreide rapportage van dit onderzoek is te vinden op

<https://www.tue.nl/universiteit/over-de-universiteit/eindhoven-school-of-education/voor-docenten-en-scholen/begeleiding-startende-leraren>

De tussenstand van zaken verwoord tijdens schoolleidersbijeenkomst (14-03)

Op 14 maart jongstleden kwamen de schoolleiders van de scholen die aan het BSL-traject deelnemen op de ESoE bij elkaar. Projectleider Gonny Schellings schetste het beeld van de voortgang van het project halfweg de route.

De thema’s die landelijk gekoppeld zijn aan het traject Begeleiding Startende Leraren kent vijf speerpunten: het verminderen van de werkdruk bij starters, hun enculturatie, de begeleiding van hun professionele ontwikkeling, de begeleiding van de beginners in de klas en de structuur voor intervisie.

In het project zoals de ESoE dat vormgeeft ligt het accent op de begeleiding vanuit identiteitsontwikkelingsperspectief. Dat betekent dat de begeleidingsstructuur op maat van de starter zou moeten worden ingericht. De integratie van afzonderlijke inductieonderdelen is daarbij heel belangrijk evenals het coachen vanuit de kracht van de starter. Dat sluit namelijk aan bij het groeiperspectief. Ook de communicatie tussen alle betrokkenen (leden van de schoolleiding, coaches, projectteam, HRM-functionarissen) is essentieel.

In het kader van het tot stand brengen van begeleiding die gericht is op identiteitsontwikkeling zijn er tot nu toe bijeenkomsten gehouden met de schoolbegeleiders en met coaches. Er hebben videocoachtrainingen (zowel basis- als verdiepingstrainingen) plaatsgevonden en er zijn inmiddels acht verschillende identity workshops ontwikkeld en uitgevoerd. Het project kent ondertussen 28 gecertificeerde observatoren voor de ICALT-observaties.

Vijf scholen werken volgens het idee van de videoclub, waarbij in triades wordt gewerkt aan de versteviging van het pedagogisch didactisch handelen.

Vervolgens wordt kort stilgestaan bij de resultaten uit het landelijk onderzoek en de opbrengsten uit het regionale onderzoek; en nieuwe plannen worden ontvouwd.

Eerste resultaten landelijk onderzoek

Het landelijk onderzoek dat onder regie van de lerarenopleiding van de RUG wordt uitgevoerd omvat vier meetmomenten (één nulmeting aan het begin van het schooljaar) en een meting op het einde van het schooljaar in drie opeenvolgende jaren. Er is sprake van een ICALT-observatie (starter wordt geobserveerd door een gecertificeerde observator), een digitale leerlingvragenlijst (leerlingen beantwoorden vragen over de starter) en een vragenlijst voor de starter zelf.

De eerste uitkomsten (schooljaar 2014-2015; cohort 1_2014) wijzen uit dat diverse scores van de deelnemers uit het Eindhovense project gunstig afsteken bij die van de andere projecten. Tegelijkertijd moet opgemerkt worden dat de respons (ca. 50%) ver achter blijft bij de landelijk respons (ca. 80%).

De starters (n=32) geven in de vragenlijst aan dat de eigen hun school aandacht besteedt aan de vijf landelijk genoemde speerpunten (werkdrukreductie, enculturatie, professionele ontwikkelingsplannen, begeleiding in de klas en aan, op de vragenlijst genoemde, activiteiten).

Tabel 1. *Vragenlijst voor starter*

	Gemiddeld (n=420)	Eindhoven e.o. (n=32)
Werkdrukreductie	7,71	8,50
Enculturatie	3,69	3,71
Professionele ontwikkelingsplannen	5,62	6,72
Begeleiding in de klas	5,02	5,84
Extra activiteiten	5,31	5,91
Zelfregulatie activiteiten	3,32	3,63

Opmerkelijk is dat uit de observatieresultaten (zie Tabel 2) blijkt dat de starters van onze deelnemende scholen een grotere groei vertonen op basisvaardigheden dan landelijk. Op gebied van de hogere docentvaardigheden zoals activerende didactiek en differentiëren scoren onze starters lager.

Tabel 2. *Resultaten ICALT-observaties*

ICALT-schalen	Nulmeting		Eerste meting		Effect grootte	
	Gemiddeld	Sd	Gemiddeld	Sd	Eindhoven e.o.	Landelijk
Stimulerend	2,91	,72	3,41	0,53	0,79	0,37
Management	2,85	,65	3,36	0,49	0,89	0,41
Instructie	2,84	,60	3,29	0,48	0,83	0,43
Activerend	2,40	,64	2,73	0,66	0,52	0,4
Differentiatie	1,84	,66	1,95	0,66	0,17	0,25
Metacognitie	2,03	,67	2,10	0,77	0,09	0,23
Betrokken	2,45	,85	3,07	0,80	0,74	0,25

De resultaten uit de ICALT-observaties worden ondersteund door de resultaten uit de vragenlijst voor de leerlingen: ook de leerlingen zien een groei bij de starter (zie Tabel 3).

Tabel 3. Resultaten leerlingenvragenlijst

Namen schalen	Nulmeting		Eerste meting		Effect grootte	
	Gemiddeld	Sd	Gemiddeld	Sd	Eindhoven e.o.	Landelijk
SQ_v21	3,55	,34	3,65	,22	0,34	-0,12
SQ_ss	3,32	,35	3,33	,28	0	-0,09
SQ_cl	3,13	,36	3,16	,33	0,1	-0,1
SQ_ci	3,33	,36	3,36	,29	0,08	-0,14
SQ_lg	3,34	,30	3,40	,23	0,23	0
SQ_al	3,03	,36	3,08	,33	0,14	-0,04
SQ_df	2,84	,33	2,88	,28	0,15	-0,03
SQ_tl	2,76	,34	2,83	,29	0,2	0,05

Nieuwe plannen

De ervaringen leiden tot een andere inrichting van het derde projectjaar, mede gelet op werkdrukreductie. Het accent zal meer komen liggen op de begeleiding in de eigen school. Het aantal schooloverstijgende activiteiten wordt teruggebracht naar twee bovenschoolse bijeenkomsten. Samen met de coaches wordt vormgegeven aan een digitaal platform gericht op het begeleiden van starters op hun professionele identiteitsontwikkeling. Projectteam, coaches en starters dragen samen zorg voor het daadwerkelijk inzetten van het platform in de begeleiding. Samen met schoolbegeleiders en/of coaches wordt aandacht besteed aan de samenhang van de verschillende inductie-onderdelen en aan de verankering van het begeleidingsprogramma voor startende leraren binnen de school. Het projectteam streeft ernaar om in het laatste projectjaar de scholen hierbij zoveel mogelijk op maat te ondersteunen, zodat de scholen overeenkomstig hun eigen visie inductiebeleid kunnen ontwikkelen en uitvoeren.

Voor in de agenda

Activiteit:	Tijd:	Plaats:	Datum:
Bijeenkomst schoolbegeleiders	15.00 – 17.00 uur	ESoE	21 juni 2016
Identity workshop 9	13.30 – 16.30 uur	ESoE	Starters willen nieuwe datum i.v.m. Pinksterweekend
Identity workshop 4	13.30 -16.30 uur	ESoE	Starters willen nieuwe datum i.v.m. examens

De volgende nieuwsbrief verschijnt in juni 2016

Daarin onder meer:

- Het derde projectjaar
- In dialoog met